

„ПО ПЪТЯ НА БУКВИТЕ“

ЕДНА КАЛИГРАФСКА РАЗХОДКА НАЗАД В ИСТОРИЯТА И НАПРЕД КЪМ ЕВРОПЕЙСКОТО БЪДЕЩЕ НА БЪЛГАРИЯ

гл. ас. д-р Захарина Петрова-Проданова, НБУ

Фиг. 1. Колаж с оригинални писмени паметници от Античността и Средновековието

Вклучващият 35 оригинални калиграфски композиции визуален проект „По пътя на буквите“¹ на художничката Захарина Петрова-Проданова интерпретира три основни периода от историята на калиграфията – Античност и Средновековие, Ренесанс и Барок, Българско средновековие и Българско Възраждане (Фиг. 1, 2 и 3).

Авторът за своя проект

Тематичното и пространствено разделяне на представените в първите гъва периода паралелни текстове на латиница и кирилица, а в третия – само на кирилица, беше необходимо не само за да подчертава прехода от един период в друг, но и за да провокира посетителите да се разходят из коридорите на университета, добървайки прочита на обединяващия всички композиции текст за сътворението на света според първата книга на Библията – Битие. За улеснение на посетителите изложбата беше пригружена от табла с допълнителна информация и визуална навигация. Част от експозицията, представяща българското средновековие и Възраждането, включваше серия от 15 кръгови композиции. В другите две части с фокус Върху Античността и Средновековието, Ренесанса и Барока присъстваха и няколко дигитални цветни композиции, базирани на използваните шрифтове. Тук е моментът да отбележа, че с изключение на Колърплейт, Англе и Барок, които изискваха остро перо, за създаването на всички останали шрифтове използвах плоско перо (Фиг. 4, 5).

Изборът на един от най-често преписванияте текстове при утвърждането на християнството в Европа и България, разбира се, не беше случаен – от една страна, неговата дължина позволява демонстрирането на особеностите на различните видове шрифт, от друга, използването му подчертава ролята му на основен камализатор за развитието на калиграфското изкуство на Стария континент (Фиг. 6).

Този проект подгответих най-вече в желанието си да покажа красотата и разнообразието на западната калиграфска традиция, неизменна част от която е българската. Тук е важно да отбележа, че под термина западна традиция разбирам западноевропейска и славянска. Това ги отделя от източната, към която спадат арабската, японската, китайската и други източни калиграфски традиции. Българската традиция има основополагаща роля в славянската калиграфия и този факт е увековечен във Вазовото стихотворение „Паисий“, известно най-вече със строфата: „И ний сме дали

¹ Проектът бе представен в нов български университет в пространството пред аулата на университета, Центъра за книгата и фоайето на корпус 2 в дните от 23 май до 12 юни 2023 г.

нещо на света и на Вси славяни книга да четат". Смятам, че това цитиране не е излишно да се направи и днес, когато някои български политици поставят под съмнение европейската ни интеграция и разколебават общество то по повод членството ни в Европейския съюз. Добре е да си припомним и факта, че с влизането на България в него (2007) влезе и кирилицата, утвърждавайки се като една от трите официални писмени системи наред с латиницата и гръцката азбука. Добре е да се отбележи и че не става въпрос за еднократен акт, а за приоритет, който трябва да се отстоява, и това касае не само добре познатия на дизайнери и издатели проблем „българска – руска кирилица“, но и всеки възможен повод да защищаваме българския национален интерес в областта, в която сме ангажирани. Това с пълна сила важи за калиграфията и шрифта и за конкретните форми, с които кирилските букви се използват за четене, писане, дизайн, художествено оформление на книги, печатна продукция и др.

Близък до темата е и гускурсът за 24-ти май, с който Европа ни разпознава. Без да наблизам в политическо-исторически анализ, ще си позволя да цитирам българския гисиден Георги Марков, който в своите „Задочни репортажи за България“ през 70-те години на миналия век пише: „Исторически погледнато Русия дължи езиковото и християнско-културното си развитие на средновековна България. Колкото и да се опитват съветските историци, не могат да заличат историческия факт, че кирилицата, на която те пишат, тръгна от България и че когато българската книжнина беше в разцвет, техният княз Светослав беше почти дивашки главатар.“² Макар и по-дипломатично, с присъщата си твърдост доайенът на българския шрифт Васил Йончев пише, че основната задача, която стои пред българските дизайнери, е свързана с националната форма на шрифта.³

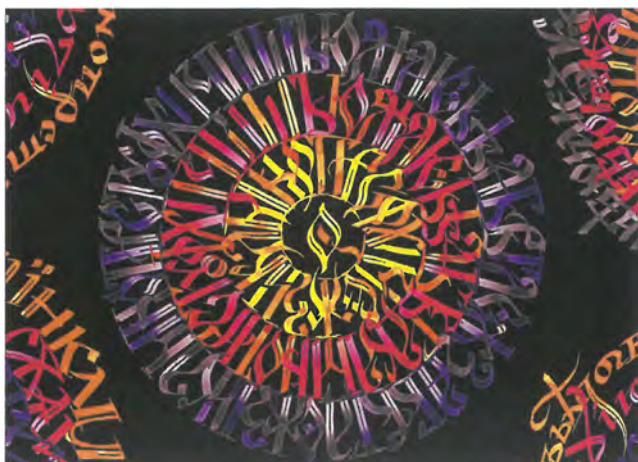
Фиг. 2. Колаж с оригинални писмени паметници от Ренесанса и Барока

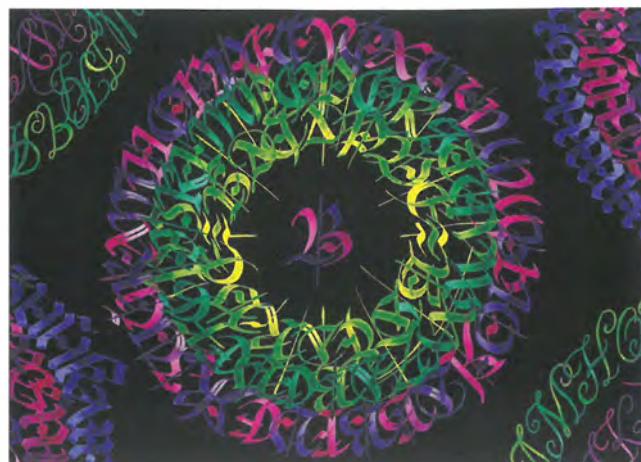
Фиг. 3. Колаж с оригинални писмени паметници от Българското Средновековие и Възраждането

² Марков, Г. Любовта към големия брам. Т 2. София, Сиела, 2008.

³ Йончев, В. Шрифтът през Вековете. София, Български художник, 1975.

Фиг. 4. Кръгова калиграфска композиция, базирана на шрифта Заглавно-декоративен устав

Фиг. 5. Кръгова калиграфска композиция, базирана на шрифта Батмарп

Другите за проекта

„И Бог каза: Да бъде светлина. И стана светлина.“ С тези думи, част от калиграфски изписания текст от „Сътворението“, Захарина Петрова-Проданова проследява развитието на традициите в калиграфията чрез най-значимите шрифтове от Капиталис монументалис и Рустик през Унциал, Готик, Батмарп, Копърплейт и Ангел до старобългарските Устави, Полуустави и Бързопис. Трите части на проекта интерпретират основни исторически периоди посредством едни от най-често преписваните в историята на християнството текстове. Именно това постоянно преписване ускорява развитието на европейската калиграфия и е предпоставка за създаването на българските азбуки глаголица и кирилица. Представените в проекта кирилски композиции са авторска адаптация, съобразена с българско-

то шрифтово наследство от втората половина на ХХ век. Старобългарските шрифтове в „По пътя на буквиите“ са базирани на едни от най-значимите писмени паметници от нашата история – преславските керамични плочки, Супрасълски сборник, Иван-Александровото четвероевангелие, История славянобългарска и гр. Всяко пано носи информация както на Вербално, така и на Визуално ниво, Всеки поглед към него може да донесе още и още възхновение и информация.“

Татяна Христова, графичен дизайнер, НБУ

„Всеки – и професионалист, и непрофесионалист, може да си вземе нещо от проекта. Непрофесионалистият би се възхновил, а за професионалиста е още повече знание, защото всяка буква има послание.“ ■

док. г-р Илия Кожуаров, НБУ

Фиг. 6. Кадри от откриването на изложбата. Долу вясно: калиграфски композиции от Българското средновековие и Възраждането. Горе вясно – авторът на изложбата Захарина Петрова-Проданова с колеги